

מבני הרב יואל פינחס הי"ו

סימן עח

בענין תוך ג' לרבנן בעי הנחה ע"ג משהו

שבת דף פ. תוס' ד"ה וכה אמר רבא, הקשו דרבי יוחנן בערובין לא: גבי היה קורא בראש הגג ונתגלגל הספר מידו ס"ל דאפי' אינו מסולק מן הארץ אלא מלא החוט גוללו אליו ועשמו דאפי' אם אין איגדו בידו ליכא איסור אם מביאם אליו דבעי הנחה ע"ג משהו והקשו מלקמן לא: דמוכח בסוגיא שם דרבי יוחנן סבר דאמרין קלוטא כמש"כ ותי' ר"י דדוקא במתגלגל ברכ"ר סבר ר"י כמש"כ אבל בקלוטא באויר לאו כמש"כ וכונתו דכל הנחה יש צ' חלקים. ה"ל הוא שהחפץ ימלא על מקום מסוים. וה"ל שהחפץ יכיר עומד ולא באמצע הילוך וס"ל לר"י דכשאין את החסרון הראשון אמרי' קלוטא כמש"כ אבל כשיש את שני החסרונות ל"ל כמש"כ. ולקמן בדף דף ק. ד"ה אחרת הוכיחו תוס' שם דמתגלגל אפי' ע"ג קרקע גרע מחפץ ארוך שסופו לנוח כאן שצמקום שסופו לנוח יש יותר סברא לומר כמות דמי משאר מתגלגל ע"ג קרקע ואין סופו לנוח כאן.

והנה גמ' דף פ. מסקי' לא קשיא כאן צורק כאן צמקום ופרש"י דצמקום לא לר"ך הנחה דהא מנחה בידו וידו סמוכה לקרקע ולכא' כונתו גם כסברת תוס' דף פ. בדעת ר"י שכשמנחה בידו וידו ממשיכה ללכת הו"ל כמתגלגל ע"ג קרקע דהחפץ נמצא ע"ג משהו אלא דעדין יש חסרון שהחפץ לא פסק מהילכו ולכך מכני קלוטא ע"ג קרקע [ויש להעיר אמאי לא מכני קלוטא ע"ג ידו] אלא שכבר תוס' ה"ל בדף ק. הוכיחו מסוגיא שם דמתגלגל גרע ותי' כ"כ החילוק שבין מצביר לזורק. ואין לפרש דצמקום החפץ הוא נח לגמרי בתוך ידו והלא שידו אולם אבל החפץ גופו לא ניד דתוס' לעיל ה: ד"ה אגח ע"ג מים הוכיחו מכמה גמרות דאם נותן ע"ג אדם כשהוא מהלך דלא תשיב הנחה ורחוק לחדש דידו שאני.

והנראה בסברה הדבר דשאני זורק מצמקום דצורק חפץ אפי' אם החפץ מתגלגל ע"ג קרקע מ"מ הוא מחמת עצמו לא פוסק מהילכו וחסר בהנחתו אבל מצמקום שהחפץ מכה עצמו ודאי כי כח נח באותו מקום ורק שהאדם מהלכו לא נותן לחפץ לפסוק מהילכו ובה' לא נאמר החסרון של לא פסק מהילכו והיא סברה ישרה. אולם עדין לר"ך לבאר מ"ש מנותן ע"ג אדם מהלך שהוכיחו תוס' לעיל ה: דלא הוי הנחה אף שהחפץ בעצמותו כי כח נח כאן ורק האדם הוא ממשיך הילוך החפץ. והנראה דהחילוק דצמקום אנו באים לדון שמקום הכינוח הוא הקרקע והקרקע גם מחמת עצמה מוכנה לקלוט את החפץ שניתן כאן. אבל מניח ע"ג אדם שמקום הכינוח הוא האדם והוא ממשיך להלך עם החפץ. אנו דנים את החפץ עדין כמהלך דהאדם כאן הוא לא גורם לדדי בחיוב אלא הוא המקום המחייב. וכיון שהוא ממשיך את הילוך החפץ חסר כאן בהנחת החפץ.

ומצאתי בדברי המלחמות ראי' לסברה זו דהנה המלחמות לעיל ח. בסוגיא כורת כחצ לפרש סוגיא גמ' שם כפאה על פיה שבעה ומחלה פטור דמיירי בין ברחצה ששה וכן באינה רחצה ששה וסיובת הפטור משום שמשעה שירדכ לתוך ג' נעשית כמותה ואפי' למיד תוך ג' לרבנן לר"ך הנחה ע"ג משהו חסם צורק. כלומר, זורק ממקום למקום שאין סופו לנוח כאן אבל הכא כמעציר דמי שהרי סופו לנוח כאן ויש כאן איגוד למקום פטור. ול"ב מש"כ דהכא כמעציר דמי וכהא כמעציר החפץ ממשיך הילוכו ואין סופו לנוח כאן. ולפמש"כ יתבאר היעב דס"ל להרמב"ן דעסם דמעציר כמותה הוא משום דאין אנו מתיחסים ליד כיון שהוא לא מקום הכינוח ולא החפץ עצמו ואנו דנים כאילו אין כאן יד והחפץ עומד באויר ועומד לנוח במקומו. וכן ראי' צורק דהיכן שהחפץ עומד לנוח צמקומו אפי' שעדיין לא נח הוי כמותה. ולפ"ז ילא חידוש גדול בדעת הרמב"ן דאם החפץ יכיר כח סוג חפץ שאינו מסוגל לנוח צמקומו אלא ודאי שיתגלגל אז לא יועיל מצביר להחשיבו כמותה כיון דאין סופו לנוח צמקומו ובאמת שלולי הרמב"ן כי מקום לומר דאפי' באופן כזה יתשב כמותה דאין אנו מתחשבים בידו כאילו אינה כאן כלל ובכ"ז אנו משתמשים עם ה'יד' להחשיב את החפץ כעומד כי בכל זמן ה'יד' עומדת במקום אחר, ורק שלענין החסרון שה'יד' מהלכת עם החפץ אנו אומרים שלגבי זה אין אנו מתחשבים כיון שאין ה'יד' מקום הכינוח הגמור של החפץ אלא הקרקע וה'יד' הוא רק גורם שהחפץ לא יתשב כמתגלגל הילכו כיון שבעצמותו הוא נח ביד ולכך אפי' אם בלא ה'יד' לא ינוח צמקומו נמי חשיב הנחה כיון דהיום צמקומו הוא נח ביד ודו"ק.

ובעיקר דברי המלחמות תמך הגרע"א מסוגיא דף ק: דמבאר שם דדברי רבא דבעי' הנחה ע"ג משהו הוא אפי' באופן שסופו לנוח ועוד תמך מסוגיא דערובין דף נח גבי היה קורא על ראש הגג ונתגלגל הספר מידו דקאמר ר"י דאם מסולק מן הארץ אפי' כמלא מחט, גוללו אליו. ומדמיק חסם דינא דרבא לדינא דר"י ומוכח דדברי רבא אפי' מלמעלה למטה ככ"ז לר"ך הנחה ע"ג משהו. וחשבתי ליישב דהרמב"ן יפרש הסוגיא כאן בדף ק: דרבא מיירי בסופו לנוח אין הכוונה שסופו לנוח ע"ג קרקע ממש אלא מיירי באופן שלא יכול לנוח ממש ע"ג קרקע דומיא דסוגיא בערובין דמיירי ר"י באופן שאותו ומעבד בהנחתו אלא פ"י סופו לנוח, היינו, שפוסק מהילוכו. ולכא' על סוגיא דערובין תירוצו פשוט יותר דהתם ע"כ מיירי באותו ואין סופו לנוח והלא שמשם כונה הגרע"א להקשות היתה דברי שם גזרו ח"ל אם נח ממש ע"ג קרקע להחזיר אליו משום גזירה דאע"פ אפי' אין איגודו בידו ואם גזריק אע"פ אין איגודו בידו א"כ שוב הוי סופו לנוח

דמקום החוליא קודם העקירה לעולם הוי מקום פטור ורק ע"י העקירה נהפך לר"י אותו המקום והגדול חידש שם דר"י יורד עד הכתוב אפי' ע"י הפסק מחילת וא"כ אם הצור ר"י גם מקום החוליא הוי ר"י ודברי רב לעיל ז. גבי בית שאן תוכי י וקריו משלימו ל"י דע"ג הוי ר"י ואעפ"כ בחוכו אין מעלעלן אלא תוך ד"א משום דהוי כרמלית ואמאי לא נימא דר"י יורד עד הכתוב ותי' שם עפ"ד הרמב"ן דף לט: דהא דר"י עולה עד לרקיע היינו דוקא דר"י המוקף מחילות אבל בעמוד גבוה י ורחב ד' ל"א צו עולה עד לרקיע. וכתב דלדבריו ה"ה נמי ל"א ר"י נוקב עד הכתוב ובית שאן תוכי י הוי כעמוד. והשיגו שם בעל השערי ציון דהרמב"ן לא כתב כן אליבא דהלכתא ומה שהקשה מצור י אמאי לא מספק"ל לר"י נמי בזה תי' באופן אחד דכ"ז שלא עקר ג' הוי כמונה מדינא דרבא דמעציר וכשעקר כבר היה מקום החוליא רשות היחיד. ודבריו תמוהים דלפי סברתו קשיא מאי צעי כלל רבי יוחנן הא גם לענין רשות נאמר דבשעת ההגבהה של למעלה מג"ע כבר המקום נהפך לר"י כמו שהקשינו.

והנראה לישב עפ"מ"כ המהרש"א דף ק. על תוס' ד"ה ובה לא נח, לנאר לדעת בני תנאי דלא ס"ל דבתוך ג' לריך הגבהה ע"ג משכו אמאי זורק ד"א דר"י תוך ג' לקרקע ועבר כל ד"א בתוך ג' אמאי מחייב הא כל שיעור הד"א נעקר ונה נעקר ונה וביאר דל"א כמי שנה דמי אלא כשצאת לרשות אחר דאסורה וכל תוך ד"א הוי עדיין באותה הרשות ול"א ציה כמאן דנה דמי וא"כ נח הגבהה גמורה וממילא ה"ה נמי בעקר חוליא בין בצור ע' ובין בצור י הא כ"ז שלא הוציאו לר"י ל"א ציה כמאן דנה דמי כיון שעדין נמלא ברשות הראשונה ואעפ"י דמקום החוליא מקום פטור והצור הוא ר"י מ"מ אינו רשות דחיובה ומקום פטור בעל כלפי ר"י וכלפי ר"י ולא חשיב כלל רשות אחרת, אלא בשעה שמוציאו לר"י ופשוט.

אלא מה שיש להקשות הוא מהתוס' בכתובות דף לא. ד"ה נימא הגבהה לורך הולאה היא. דהביאו שם ראי' דעקירת חפץ לענין שבת לא הוי אלא בהגביה ג"ע משום דלמטה מג' הוי כלצוד והביאו ראי' מרבה דף פ. דבמעציר חשיב כנה אם הוא סמוך לקרקע ג"ע וכוונתם להביא ראי' דכמו שחשוב כמונה תוך ג' במעציר ה"ה נמי דבעוקר לא חשוב כלל עקירה כ"ז שלא הגביה ג"ע ולפי חידושם אין לזה כלל קשר לדברי החוס' דדף ק. ד"ה ובה ולדברי המהרש"א שם דאין כאן כלל עקירה ראשונה, עד לאחר ג"ע וכל חידושו של המהרש"א הוא דוקא באופן שעקר כבר דלא נימא כמ"ה אלא דוקא ברשות אחרת.

והנראה לישב ח"פ שגם להתוס' שעקירה לא הוי אלא למעלה מג"ע לא מיירו החוס' אלא דוקא אם החפץ נשאר על אותו המקום אבל בגררו ממקומו מפורש בחוספתא דחייב גם בלא הגבהה כיון דעלם הזאת החפץ ממקומו חשיב עקירה וא"כ שוב לק"מ מחוליא דצור דשם הרגילות שבעה עקירת החוליא כל גריגר זז ממקומו וא"כ יש כאן עקירה ושוב אין כאן הגבהה כמ"ה לעיל ע"פ דברי המהרש"א והוא כפתור ופרח.

במקומו. ויש לישב קושיתו דאם באיגודו צידו היה צ' סיבות פטור אי' מלד אגוד לרשות הראשונה. וב' כי האיגוד מצטל את ההנחה לא היו גזרים לאסור עליו להחזיר אללו דהוי כצ' גזירות נפרדות. אבל באמת באין איגודו צידו חשיב כמונה להרמב"ן.

וראיה לזה מדברי הרמב"ן מוצא ברש"א דף לו: שכתב לישב קושית תוס' דף פ. בסתירת דברי ר"י דאימתי אמר ר"י דאמרי קלוטה כמ"ה דוקא בנקלטה כולה באויר אבל בתלי ועומד שדבר אחר גורם לו שלא ינוח כהכיה דערוצין לית ליה קלוטה ולכאוי ז"צ דבריו הא בסוגיא דערוצין גזרו ח"ל אטו אין איגודו צידו וע"ז לא תי' כלום וע"כ כמ"ה לעיל דאם יש צ' סיבות לפטור מחמת האיגוד שצידו הוי כצ' גזירות נפרדות.

ועתה דלתיק לדברי הרמב"ן המוצא ברש"א נראה דע"כ יש כאן מחלוקת הסוגיות דהרמב"ן דומה מעציר לתלי ועומד דבשניהם דבר אחר גרם לו שלא ינוח ולכן ס"ל לר"י דלא הוי כמונה וע"ג לפ"ז מה בגמ' מקשרת כלל את דברי רבא לדברי ר"י הא בדעת רבא מסקינן בסוגיא דשבת דף פ. דבמעציר מודה רבא דהוי כנה וא"כ להיפך, דעת רבא גבי ספר כדעת רבן וא"ל לכל החיסורי מחסרה הנאמר בערוצין והיא חמיכה גדולה וע"כ ל"ל דסוגיא דערוצין חלקה על סוגית בגמ' בשבת פ. דסוגיא דערוצין סברה בדעת רבא דבמעציר נמי צעיק הנחה ע"ג משכו.

ובעיקר קושית הגרעק"א מסוגיא דשבת דף ק: שמעתי מדודי הרב יוסף לורק שליט"א לישב דשאלת בגמ' על רבא היכה ממחני דמיירי צורק חוץ לד"א ונתגלגל לתוך ד"א והתם קאמר רב יוחנן והוא שנה ע"ג משכו ומתחם פרכין ארצא דאמר נמי דצעינן הנחה ע"ג משכו היינו ר"י ומתחילין מתגלגל אין סופו לנוח היינו שאין סופו לנוח ברשות החיוצ ברשות גבי הגבהה הוא חוץ לד"א וכאן זה עמד לחזור לתוך ד"א. אבל בדברי רבא מיירי בסופו לנוח היינו באותה הרשות אבל לא מיירי באותה המקום ממש, ובאותה המקום ממש ודאי חשיב כנה לדעת הרמב"ן. אך ק"ק לדבריו דרבי יוחנן קאמר סתמא והוא שנה ע"ג משכו ומיירי בין כשהכרוח עומד להגיע לכאן בשעת אריקה דבשעת אריקה היה ידוע שסוף ההנחה תהיה בתוך ד"א ובין באופן שברוח נחמדה אחר אריקה, ובשעת אריקה סופו לנוח באותה הרשות אחר ד"א וא"כ ע"כ דרבא צא לחדש יותר דאפי' באותו המקום ממש נמי לריך לנוח ע"ג משכו.

והנה צעיקר דברי רבא דבמעציר תוך ג' הוי כמונה ל"צ מסוגיא דגמ' דף לט: צעי רבי יוחנן צור ע' ועקר ממנו חוליא והשלימה ל"י מהו עקירת חפץ ועשיית מחילה בכהי הדדי קאחו ומחייב או לא מחייב ולכאוי לדברי רבא דבמעציר תוך ג' הוי כמונה א"כ העקירה מתחילה בשעה שמעלה את החוליא מתוך ג' ללמעלה מג' ואז היה כאן כבר צור י והוי כעוקר מר"י גמורה.

ובאמת בספר שערי ציון סי' ה' הביא דברי הגדול ממניסק להקשות על סוגיא דף לט: אמאי מספ"ל לר"י דוקא בצור ע' הא גם בצור י שייך אותו הספק כיון

* (זהעירוני דע"פ פ"י שני שברית"א ע"ד הגמ' מתגלגל אין סופו לנוח א"ש היטב דברי המלחמות ע"י"ש).